

Valmennus ja koulutustoiminta

Pöytätenniksen valmennustoiminta oli pienimuotoista 1940-50-luvun vaihteessa. Valmentajakoulutusta ei ollut ja tärkein kehitystie oli toisilta pelaajilta oppiminen. Maaottelut ja muut kansainväliset yhteydet nousivat siten merkittävään rooliin pelitason kehittämisessä.

Vaikutteita ulkomailta

Suurin haaste kansainvälisille yhteyksille oli taloudellinen tilanne. Liitolla oli rahaa vain rajallisesti, joten pelaajien tuli laittaa myös omia varojaan ulkomaanmatkoihin. MM-kilpailuihin Suomi sai **joukkueen 1949** Tukholman kisojen jälkeen seuraavan kerran 1954 Lontooseen. Liiton toimintakertomuksessa MM-kisoihin osallistumista ylistettiin juuri opetuksellisen antinsa vuoksi: "...kaikki se tekniikka ja taktiikka, mitä saa nähdä, ovat asioita, joita pelaaja tarvitsee kehittyäkseen..."; erityisesti siksi, että suomalaiset eivät olleet vielä kovin kilpailukykyisiä.¹ Yksinkertaisen ratkaisun suomalaispelaajien tason nostamiselle esittivät vuonna 1949 Suomessa vierailleet yhdysvaltalaisuiput Cy Sussman ja Ed Pinner. Heidän mukaansa avain kehittymiseen oli runsas kansainvälinen kilpaileminen sekä valmentajaan satsaaminen.²

Liiton ensimmäiset ohjaajakurssit järjestettiin tammikuussa 1947 kolmepäiväisinä Turussa ja neljä päivää kestävinä Helsingissä. Kurssin vetäjäksi saatiin ruotsalainen Göran Muhrbeck.³ Toinen puoli osaamisen kehittämisessä oli julkaisutoiminta. Liiton julkaisemassa ensimmäisessä suomalaisessa pöytätenniskirjassa 1948 annettiin harjoitusohjeita. Peliin innostuneet nuoret oli opettava harjoittelemaan järkevästi: pelkät peliharjoitukset eivät yksin riittäisi taitotason kehittämiseen. Harjoitusten lisäksi kilpapelaaajan ohjelmaan kuului verryttelyvoimistelua ja pitkät kävelyretket luonnossa. Pohjakunto oli tärkeää, eikä sitä pitänyt rapistuttaa alkoholilla ja tupakalla.

Seurojen valmentajia neuvottiin, että kurin tuli olla ankaraa muttei sentään turhan tarkkaa. "Tarkoitus on, että seuran parhaat pelaajat ovat hyviä ystäviä ja tovereita huonommankin pelaajan kanssa." Seurahengen uskottiin kasvavan hankkimalla seurapaita, vaikka sodan jälkeisessä pulassa sen tiedettiin olevan vaikeaa. Lisäksi takkiin tuli laittaa seuramerkki. Kirjan hyöty jäi uskottua pienemmäksi, sillä sen myynti ensimmäisen vuoden aikana oli vain noin 80 kappaletta.⁴

Pöytätennisliitto perusti harjoitusrahaston 1949. Siihen lahjoittivat ensimmäisinä Isak Smolar 5 000, L. Brunberg 3 000 ja B. Berg 2 000 markkaa. Rahastosta käytettiin 7 000 markkaa brittiläisen Jack Carringtonin kurssiin osallistumiseen. Sussman ja Pinner eivät olleet ainoat Suomessa vierailleet huiput 1950-luvun vaihteessa. Olympiavuonna 1952 Victor Barna ja Stephen Boros jakoivat oppejaan kahden viikon ajan reilulle tusinalle suomalaispelaajia. Heti seuraavana vuonna ruotsalainen Robert Dinenson ohjasi pelaajia Helsingissä kahden viikon ajan.⁵

Pöytätennisliiton rinnalla myös Työväen Urheiluliitto aktivoitui lajin edistäjänä 1950-luvun alussa. Toiminta oli aluksi pienimuotoista. Esimerkiksi toivottuja lajin ohjaajia ei palkattu, koska todettiin pelkästään pelipallojen puute niin suureksi, että heidän väliaikainen palkkaaminen menisi hukkaan. TUL:ssa

---

¹ Uma SPTLa, tk. 1954.

² HPa ?, lehtileikkeet, 1.11.1949.

³ Uma SPTLa, vk. 1946–47; Montell 1963, 14.

⁴ Uma SPTLa, tk. 1948–49; Westerback 1948, 72–73.

⁵ Uma SPTLa, vk:n pk. 11.9.1949, 10.9.1950; tk. 1952-53.

suunniteltiin kuitenkin lajin voimallista edistämistä niin välineistöä **hankkimalla kuin** erilaista lajia edistävää propagandaa tuottamalla. Tätä varten TUL myönsi 1951 jaostolle 50 000 markkaa ja seuraavina vuosina huomattavasti enemmän. Konkreettisin toimenpide oli pöytätennisjaoston Pajulahden urheiluopistolla syyskuussa 1951 järjestämät lajin sääntö- ja neuvottelupäivät, joiden luennoitsijaksi järjestyi Sven Krogerus Pöytätennisliitosta. Kurssille otettiin 33 halukkaasta kaksikymmentä. Kaksipäiväisellä kurssilla **käsiteltiin sääntötulkintoja**, kilpailujen järjestämistä, tuomaritoimintaa, pelitekniikkaa ja -taktiikkaa.⁶

TUL:ssa omaksuttiin muista lajeista tuttuja käytänteitä nopeasti. Liitto alkoi järjestää neuvottelupäivien ohella edustuspelejä leirejä ja taloudellisesti tuettuja piirikunnallisia kursseja heti vuodesta 1952 alkaen. Pajulahden olosuhteiden parantamiseksi jaosto osti sinne toisen pelipöydän ja verkkoja. Lisäksi opistoa kehoitettiin hankkimaan omalla **kustannuksellaan kolmaskin** pöytä. Vuonna 1953 TUL laajensi Pajulahden kurssitoiminnan koskemaan myös nuoria ja naisia. Ensimmäisellä naisten ja nuorten kurssilla oli mukana Tapio Simonen.

Leirien ohjaajat vaihtelivat, mutta useimmilla leireillä tehtävässä toimi Veikko Koponen. TUL-lehdessä julkaistujen kirjoitusten ohella teoriamateriaaliksi käännettiin opaskirja *Modern Table Tennis* (käännös Helvi Vaahtera), jonka mallikappale lähetettiin seuroille maksutta. Käytännössä sekä TUL:n että SPTL:n kurssitoiminnasta muodostui varsin samanoista 1950-luvulla. Urheiluopiston ohella valmennuspäiviä järjestettiin muuallakin. Esimerkiksi TUL:n Koponen kävi pitämässä valmennuspäivät Turussa, Savonlinnassa, Porissa, Korsossa ja Kotkassa syksyllä 1954.⁷

Kotimaisen valmennustoiminnan ohella kansainvälistyminen nähtiin tärkeäksi ajantasaisten valmennusoppien omaksumiseksi. Mahdollisuudet kovien maajoukkueiden Suomen matkoille lisääntyivät, kun Ruotsissa aloitettiin Scandinavian Open Championships (**SOC**). Tukholmaan matkanneet pelaajat pystyivät yhdistämään matkansa Suomen vierailuun. Heti ensimmäisen turnauksen yhteydessä 1954 Tšekkoslovakian maajoukkue tuli Suomeen maaotteluun ja 1957 Unkarin joukkue teki saman. Toisaalta lähellä sijainnut kansainvälinen kilpailu antoi yksittäisille suomalaispelaajille edullisen mahdollisuuden itsenäiseen kansainväliseen kilpailumatkaan. Esimerkiksi 1955 turnaukseen osallistui kaksitoista suomalaispelaajaa.⁸

Syksyllä 1956 ruotsalaiset eivät kyenneet järjestämään turnaustaan ja ehdottivat Suomen Pöytätennisliitolle vastaavan turnauksen organisointia. Suomalaiset eivät pystyneet nopealla aikataululla asiaan, mutta samalla syntyi ajatus toteuttaa Suomessa maaottelu ja samana viikonloppuna kansainvälinen turnaus. Ajatus jäi vielä tuolloin hautumaan.⁹

Työväen Urheiluliitolla oli myös omat kansainväliset kontaktinsa sen lisäksi, että TUL:n pelaajat osallistuivat Suomen pöytätenniskomitean nimeäminä arvokisoihin. Ensimmäinen työväenliikkeen pöytätenniskoketus toteutui Tanskan työväenurheiluliiton DAI:n kutsusta pääsiäisenä 1954, kun TUL lähetti Tanskaan Ossi Korhosen (TMP) ja Veikko Koposen (KäKu) 25-vuotisjuhlakilpailuun. TUL:n piirissä mietittiin myös mahdollisuuksia lähettää pelaajia esimerkiksi Neuvostoliittoon jonkun muun palloilulajin matkassa. TUL:n neljän hengen pöytätenniskokueen Leningradin (nyk. Pietarin) vierailu toteutui lopulta toukokuussa 1958. Neljästä ottelusta TUL:n sikermä voitti yhden. Merkittäviä kansainvälisiä kosketuksia TUL:n pelaajille olivat

---

⁶ Uma TULa, ptjaoston pk. 6.2.1951, 30.3.1951, 14.8.1951 liite, 14.9.1951.

⁷ Uma TULa, ptjaoston pk. 29.10.1951, 11.12.1951, 4.1.1952, 7.10.1952, 27.5.1953, 16.9.1953, 21.12.1954.

⁸ Uma SPTLa, tk. 1953–55, 1957.

⁹ Uma SPTLa, protokoll, tävlings- & tränings- och uttagningskommitténs gemensamma möte, 7.9.1956.

lisäksi kiinalaisjoukkueen kohtaaminen Suomessa joulukuussa 1960 sekä Itämeren viikon kilpailuihin Rostockissa osallistuminen kesällä 1961. Yhteispohjoismaiset juniorileirit 1960-luvun alkupuolella olivat merkittäviä. Leirien vetäjät olivat nimekkäitä pelaajia ja osallistuneista monista kehittyi menestyneitä pelaajia.¹⁰

Pelaajien taso alkoi nousta valmennuskurssien avulla. Työväen Urheiluliitossa pyrittiin näyttämään omien pelaajien voimaa esimerkiksi Suomen mestaruuskilpailuissa, joita ennen käytiin TUL:n mestaruuskilpailut. Kilpailujen välissä TUL:n parhaimmat pelaajat kokoontuivat kolmepäiväiselle leirille harjoittelemaan SM-kisoja varten.¹¹ Vastaavasti Pöytätennisliiton ensimmäiset varsinaiset harjoituskurssit pidettiin viisipäiväisenä kesällä 1955 Solvalla, erikseen miehille ja naisille. Valmennuksesta vastasivat Ari Huttunen, Matti Anderzén ja Pertti Saari. Miesten leirille saatiin vielä vierailevaksi valmentajaksi Ruotsista Lennart Johansson. Molempien kurssien yhteensä kuusikymmenpäinen osallistujajoukko oli tyytyväinen. Myös seuraavana vuonna miesten ohjaajaksi saatiin valmentaja Ruotsista, tällä kertaa Djurgårdens IF:n Curt Österholm. Lisääntyvän koulutus- ja valmennustoiminnan takia liittoon perustettiin koulutuskomitea, jonka ensimmäiset jäsenet olivat Saari, Anderzén ja Juhani Berg.¹²

Harjoitusleirejä järjestettiin seuraavat vuosikymmenet Pajulahden urheiluopistolla siten, että oli erikseen kurssi edustuspelaajille, yleinen avoin ja juniorikurssi. Samaan aikaan TUL järjesti osan leireistään Solvalla urheiluopistolla Pajulahden sijaan.¹³

Pelaamisen ohella myös valmennuskurseille lähdettiin ulkomaille. Tanskan pöytätennisliitto kutsui Suomesta yhden valmentajan 1956, ja Suomesta lähetettiin Matti Anderzén. Valmennusleirejä järjestettiin lisäksi esimerkiksi Euroopan juniorikilpailujen yhteydessä. Vuonna 1958 Suomesta osallistuivat Pentti Kunnas ja Kalevi Salonen.¹⁴

Nuoret oppiin ulkomaille

Junioripelaajien itsenäiset matkat ulkomaille alkoivat lisääntyä 1950-luvun lopulta. TUL:n Esa Valasti ja Tapio Simonen kävivät juniorikilpailussa Saksassa 1957. Vähävarainen Pöytätennisliitto ei pystynyt osallistumaan kansainväliseen kilpailutoimintaan laajasti. Liitossa arvioitiin, että kiinnostus pöytätennikseen vähenee suomalaisten keskuudessa pelitason laskiessa, koska kansainvälistä kilpailutoimintaa ei ollut riittävästi. Liitossa otettiin tavoitteeksi kehittää kansainvälisen tason pelaajajoukkue, vaikka rahaa oli vain vähän. Pidemmän matkan tekivät Pentti Kunnas ja Tapio Penttilä, jotka matkasivat kesällä 1960 Ruotsiin juniorien kesäkurssille, josta jatkoivat Tanskaan Vejlen urheiluopistolle toiselle leirille. Penttilä teki vastaavan kahden viikon matkan myös seuraavana vuonna, tällä kertaa Per-Erik Nybergin kanssa. Harjoittelu ei mennyt hukkaan sillä, Penttilä saavutti Ruotsin Skandinavian Openin junioriluokan kolmannen sijan, joka oli siihen asti kovin suomalainen yksilösuoritus kansainvälisessä kisassa.¹⁵

---

¹⁰ Uma TULa, ptjaoston pk. 14.12.1953, 16.9.1954, 21.2.1957, 30.5.1958, 12.1.1961, 20.4.1961, 15.5.1961; Esa Valastin tiedonanto.

¹¹ Uma TULa, ptjaoston pk. 19.12.1955.

¹² Uma SPTLa, tk. 1955–56.

¹³ Uma SPTLa, tk. 1957–75; TULa ptjaoston pk. 20.1.1958

¹⁴ Uma SPTLa, tk. 1956, 1958.

¹⁵ Uma SPTLa, tk. 1957, 1959–61.

Tapio Penttilän harjoitusohjelma (laatikko)

Tapio Penttilän karkea harjoitusohjelma 1960-luvulla: aamulla kolmen kilometrin juoksulenkki, voimistelua ja kaksi tuntia tekniikkaharjoittelua. Illalla kaksi tuntia peliharjoittelua. Penttilän mukaan pallolla piti myös leikkiä.¹⁶ Tapio Penttilä oli ensimmäisiä pöytätennispelaajia, joka kulki läpi koko Pöytätennisliiton varhaisen valmennusjärjestelmän. Hän osallistui juniorina aktiivisesti kansainvälisiin juniorileireihin, menestyi opiskelijaikäisenä Suomen kärkipelaajana ja lopulta alkoi toimia apuvalmentajana ja myöhemmin myös varsinaisena valmentajana liiton valmennusleireillä.

Maajoukkueetason valmennusta vietiin eteenpäin järjestämällä kohdistettua valmennusta Helsingissä pidettäviä PM-kilpailuja ajatellen kesällä 1959. Viikon mittaiselle PM-leirille hankittiin vetäjäksi Ruotsiin muuttanut entinen unkarilainen Kálman Szepesi. Maaseudulta valituille PM-ehdokkaille maksettiin matkat ja asunto Szepesille. Ulkomaalaisten valmentajien käyttämisestä tuli varsin vakiintunut tapa, sillä Ruotsin valtakunnanvalmentaja Lars Holmö saatiin vastuovalmentajaksi Pajulahden kesäkursseille 1961–63. Viimeisenä vuonna hän kävi kurssien jälkeen vielä Tampereella ja Turussa järjestämässä kolmipäiväiset leirit.¹⁷

Sussmanin ja Pinnerin 1949 esittämät asiat alkoivat toteutua yhä paremmin juuri 1950–60-luvun vaihteessa. Lisäsatsauksen mahdollisti se, että Pöytätennisliitto alkoi saada enemmän valtionapua, vaikka satunnaisesti avustus myös vähentyi. Lisääntyneiden rahojen käyttö ohjattiin pääasiassa kansainväliseen kilpailutoimintaan ja valmennukseen. Konkreettinen toimi oli esimerkiksi Lars Holmön hyödyntäminen. Hänen vaikutuksestaan harjoitteluun alkoi tulla määrätietoisuutta ja seurat omaksuivat hänen opetusmenetelmiään. Vuosien 1949 ja 1951 maailmanmestari Johnny Leach kävi Suomessa antamassa pelivinkkejä matkallaan Pekingiin 1961. Kun Pöytätennisliiton yhteydet läntisiin maihin vahvistuivat, alkoivat myös Työväen Urheiluliiton pöytätennisväen yhteydet itäiseen Eurooppaan, mutta myös esimerkiksi Tanskaan ja Hollantiin. Vuonna 1962 Neuvostoliiton kisamatkalle pääsi mukaan ensimmäistä kertaa naispelaajia, tosin omalla kustannuksellaan.¹⁸

Pöytätenniksen asema Suomessa harrastettujen urheilulajien keskuudessa nousi pykälän verran, kun laji otettiin liikuntaneuvojien pitkän kurssin ohjelmaan 1963. Samana vuonna televisioitiin maaotteluita, mikä mahdollisti aivan uudenlaisen näkyvyyden. Vaikka televisiointia 1963 oli vain kahden tunnin verran, oli se monelle suomalaiselle ensimmäinen konkreettinen havainto siitä, millaista pöytätennis parhaiden pelaamana on. Lisääntyvä näkyvyys sai jopa kunnat kyselemään liitolta valmentajia ja ohjaajia käymään seuduillaan.¹⁹

Vuonna 1965 nimettiin ensimmäistä kertaa päävalmentaja Suomen Pöytätennisliitolle. Oman työn ohella valmentajana toiminut aktiivipelaaja Pentti Tuominen työskenteli koulutuskomitean alaisuudessa. Hän opasti seuroja ja ohjasi pelaajia eri puolella Suomea, minkä töiltään ehti. Tuomisen mukaan huipulle kulkeva tie alkoi nuorena mailaotteista ja peruslyönneistä, jonka jälkeen kokenut valmentaja erotti ne pelaajat, kenellä oli riittävä pallosilmä. Harjoitusten jatkuessa valmentaja oppi tuntemaan pelaajien

¹⁶ Suomen Urheilulehti 5.5.1966, Pöytätennisliite n:o 1.

¹⁷ Uma SPTLa, hallituksen pk. 19.8.1959; tk. 1961–63.

¹⁸ Uma SPTLa, tk. 1949–64; hallituksen pk. 12.3.1961; Pöytätennislehti 3/1962; Esim. Uma TULa, ptjaoston pk. 4.4.1962, 24.3.1965.

¹⁹ Uma SPTLa, tk. 1963–64.

henkiset ja fyysiset voimavarat. Tämän jälkeen joukosta karsiutuivat ne, jotka eivät olleet kyllin nopeita tai eivät oppineet ymmärtämään pelin taktillisia hienouksia, eivät halunneet harjoitella määrätietoisesti ja kunnianhimoisesti, olivat henkisesti tasapainottomia tai potivat kunnianhimon puutetta.²⁰ Vaikutteet esimerkiksi Itä-Saksan nopeasti kehittyvästä valmennuskulttuurista heijastuivat Suomessa.

”Maaottelumiehemme käyttävät kuusi iltaa viikossa valmentautumiseensa, naapurimaamme pt-tähdet matkustelevat läpi vuoden ympäri maailmaa tehtaiden bulvaaneina voidakseen pelata jatkuvasti ja kiinalaiset pitävät jopa puolen vuoden harjoitusleirejä ollakseen teräkunnossa maailmanmestaruuskilpailuissa”, vertaili nimimerkki *Spis* Suomen Urheilulehdessä suomalaisten amatöörihuippujen tilannetta kansainvälisiin huippuihin.²¹ Maailman kärki harjoitteli ja kilpaili aivan eri tasolla kuin suomalaiset. Käytännössä maajoukkuevalmennus oli sitä, että syksystä 1965 alkaen järjestettiin liiton kovimmille Helsingissä asuneille pelaajille kahdesti viikossa mahdollisuus harjoitella Meilahden kansakoulun voimistelusalissa. Aktiivisempi harjoittelu tuotti myös lupaavia tuloksia, sillä Suomi menestyi hieman aiempaa paremmin EM-kilpailuissa 1966.²²

Arvokilpailuihin liittyivät riidat TUL:n kärkipelaajien kisamatkojen rahoituksesta, itseasiassa kahdesti. TUL:n ja SPTL:n välillä ei ollut määritelty yksiselitteisesti sitä, kuka kustantaa Pöytätennisliittoa, eli Suomea, maailmalla edustavien TUL:n pelaajien matkat. Riitelyä käytiin ensimmäistä kertaa 1964 EM-kisoihin ”ulkojäsenenä” valittujen Tuula Jaskarin ja Esa Valastin kuluista ja kahta vuotta myöhemmin uudelleen Valastin osalta. Itse pelaajilla ei ollut järjestötason riitoihin mitään osuutta.

Vuonna 1966 TUL katsoi, että koska siltä oli vähennetty valtionapua, ei se ollut velvollinen kustantamaan pelaajiensa arvokisamatkoja. Vastaavasti SPTL:n mukaan sen tehtävä oli anoa SVUL:lta vain sen alaisten seurojen urheilijoille rahat. Tiukan argumentoinnin tuloksena päädyttiin siihen, että Pöytätennisliiton hallitus myöntyi maksamaan pelaajan ruoka- ja majoituskulut, kun se oli saanut SVUL:lta hyväksytyä lisämäärärahan myös hänen matkakuluihinsa. TUL:n vastuulle jäi pelaajan päivärahon, passin ja matkavakuutuksen hoitaminen. Molemmat tahot olivat ainakin näennäisen tyytyväisiä lopputulokseen, sillä kisoihin saatiin urheilullisesti paras joukkue, ja kohua jopa lehdissä herättänyt asia pois päiväjärjestyksestä. Tuula Jaskari pääsi ensimmäisenä TUL:n pöytätennispelaajana lajin MM-kilpailuihin Ljubljanassa 1965.²³

Ohjelmoituun valmennukseen

Suomalainen valmennusjärjestelmä alkoi kehittyä monissa lajeissa juuri 1960-luvun jälkipuoliskolla. Pöytätenniksessä tämä näkyi lisäpanostuksina valmennukseen ja välineisiin. Moderneinta vivahdetta edusti Suomen Pöytätenniksen tuki ry:n lahjoittama Stiga-robotti, jonka käyttö yleistyi maailmalla. Robotin idea oli mahdollistaa harjoitusmäärän lisääminen juuri toivotun tyyppisille lyönneille.²⁴ Käytännössä robotti jäi kuitenkin enemmän kuriositeetiksi.

---

²⁰ Uma SPTLa, tk. 1965; Suomen Urheilulehti, 5.5.1966, Pöytätennisliite n:o 1.

²¹ Suomen Urheilulehti 10.3.1966.

²² Uma SPTLa, tk. 1965–66.

²³ Uma TULa, ptjaoston pk. 2.11.1964, 13.11.1964, 24.3.1965; ptjaoston kirjeenvaihto (ptk-sidoksessa), Kirjeet Pöytätennisliitolta 29.3.1966, 7.4.1966, kirje Pöytätennisliitolle 28.3.1966.

²⁴ SPTLa, tk. 1966; Pöytätennislehti 1/1965.

TUL:n pöytätennisjaosto esitti 1960-luvun puolivälissä huolensa, että myös pöytätenniksessä tulisi aloittaa kunnollinen valmentajakoulutus. He tunnustivat, että kotimainen osaaminen ei ollut parasta mahdollista, joten ratkaisuksi tulisi esimerkiksi valmentajien lähettäminen Tšekkoslovakiaan ja toisaalta ulkomaisten valmentajien saaminen Suomeen. Osana TUL:n laajempaa urheilijavaihto-ohjelmaa pöytätennispelaajatkin pääsivät vaihtoon esimerkiksi Unkariin ja Eestiin. Koska vuosittaisilla seuravalmentaja- ja pelaajakursseilla oli käytännössä aina samat henkilöt ja samat ohjaajat, jaosto uudisti kurssveja painottaen piirikunnallisia ohjaajakursseja ja erillisiä valmennusleirejä. Valmennuksen kehittämistä vastuun otti Jyrki Herasuo, joka nimettiin TUL:n pöytätennisvalmentajaksi. Lisäkoulutusta Herasuo sai uudesta TUL:n valmentajakoulusta, vaikkakaan pöytätennis ei ollut vielä omana lajinaan koulutuksessa.²⁵

Pöytätennisliiton valmennusjärjestelmäuudistus tapahtui vuosina 1968–69. Konkreettisin toimenpide oli alkuun japanilaisen pelaaja-valmentaja Hajime Kagimoton viiden viikon mittainen oleskelu Suomessa. Kagimoto näytti ja opetti suomalaisille mitä ”järkiperäinen valmentautuminen todella on”. Vierailu sai myös medianäkyvyyttä, mikä edesauttoi lajin uskottavuuden kasvua. Samaan aikaan SVUL:n myöntämien ja televisioinneista saatujen rahojen määrä kasvoi. Varoja kanavoitiin erityisesti juniorien kansainvälisen toiminnan lisäämiseen ja trendiksi nousseeseen ”ohjelmoituun valmennukseen”.²⁶

Pöytätennisliitto alkoi järjestää viikoittaisia yhteisharjoituksia parhaille pelaajille. TUL:n kärkipelaajat osallistuivat niihin TUL:n kustannuksella. Kaupunkien ja kuntien pöytätennistilat parantuivat jatkuvasti. Esimerkiksi Helsinkiin saatiin kansainväliset vaatimukset täyttävä pelisali, kun kaupungin Ruskeasuon halli järjesteltiin TUL:n ja SPTL:n tarmokkaan lobbauksen tuloksena pöytätenniskäyttöön 1970. Halliin saatiin Stigalta 16 pöytää aitauksineen, mikä kasvatti Helsingin kapasiteettia merkittävästi. Vastaavat hankkeet olivat vireillä Turussa ja Tampereella.

Liiton vakiintunut kilpailukalenteri oli sovitettava paremmin kansainvälisen kilpailutoiminnan tavoitteisiin. Käytännössä kansainvälisen menestyksen tavoittelu ohjaili vahvasti koko liiton toimintaa. Valmennuksellinen leiritoiminta suunnattiin yhä nuoremmille ja lisäksi juniorien ulkomaanleiri- ja kilpailumatkat kohdistettiin niille, joiden toivottiin osallistuvan lähivuosien nuorten ja aikuisten arvokisoihin. Satsaukset nuorten valmennukseen toivat myös tulosta, sillä jo vuoden 1975 juniorien EM-kisoissa tulokset olivat joukkueetasolla parhaita koskaan.²⁷

SVUL:n valmennusjärjestelmään integroitumisen myötä myös pöytätenniksen valmennuskoulutus astui uuteen aikaan. Valmennus jakautui A-, B-, ja C-tasojen yleis- ja lajiosiin, joista C-taso oli kohdistettu seurataso toimintaan, B-piiritason valmennukseen ja A-liittovalmentajille. Seuravalmentajakursseja järjestettiin esimerkiksi Helsingissä ja Raumalla. Valmennuskoulutus pohjautui pöytätenniksestä tehtyyn lajianalyysiin, joka julkaistiin SVUL:n julkaisusarjassa 1977.²⁸

Vuonna 1972 TUL:n Pöytätennisjaosto kehitti valmennusta pidemmällä tähtäimellä. Simosen tuottama aineisto uudisti ja innosti valmennusta ja valmennuskulttuuria niin TUL:n kuin Pöytätennisliitonkin puolella. TUL:n nuorten pelaajien valmennus alkoi muuttua harvoista kursseista kohti suunnitelmallisuutta, kun 1973

---

²⁵ Uma TULa, ptjaoston pk. 31.1.1963, 12.3.1963, 24.10.1963, 7.3.1968.

²⁶ Uma SPTLa, tk. 1968–70 ja 1974.

²⁷ Uma SPTLa, tk. 1974–76.

²⁸ Uma SPTLa, tk. 1974–77.

perustettiin nuorten valmennusrenkas, jolle laadittiin keskipitkän ja pitkän tähtäimen suunnitelmat ja pelaajille annettiin harjoittelun runko-ohjelma.²⁹

Simosen kynästä kertyi laaja paketti erilaisia lajin tekniikka- ja valmennusoppaita 1970-luvun puolivälistä alkaen sekä harjoitusohjelmia useille pelaajille. Materiaali jäntevöitti toimintaa paikallisella tasolla ja liiton valmennuksessa, jossa esiintyi haasteita motivoituneen pelaajajoukon vähäisyyden ja joukon epäaktiivisuuden vuoksi.

Pelaajien aktiivisuuden ja resurssien kasvu näkyivät ulkomaanmatkojen lisääntymisessä 1970-luvun jälkipuoliskolla. TUL:n eri lajit kattanut kilpailijavaihto mahdollisti pelaajien varsin laajamittaisen kansainvälisen kilpailukokemuksen kerryttämisen. TUL:n joukkueet kävivät ulkomailla noin kolme kisamatkaa vuodessa, minkä lisäksi myös yksittäisillä seuroilla ja pelaajilla oli omia kontakteja ja matkoja. Vastavuoroisesti ulkomaiset joukkueet kävivät TUL:n vieraana Suomessa.

Pöytätenniksen valmennus edistyi kansainvälisestikin 1970-luvulla. Kansainvälinen pöytätennisliitto ja Saksan pöytätennisliitto järjestivät ensimmäiset valmentajapäivät Heidelbergissä toukokuussa 1974. Suomesta päiville osallistui Tapio Penttilä, joka raportoi matkasta laajasti Pöytätennis-lehdessä. Vuonna 1975 valmentajapäiville osallistui TUL:n Tapio Simonen, kun Pöytätennisliitto ei lähettänyt valmentajaa, vaan tarjosi paikan TUL:lle. Pohjoismaiden kesken yhteistyötä tiivisti esimerkiksi yhteispohjoismainen valmentajayhteistyöseminaari. Suomesta Norjassa kävi Torkel Grefberg. Vaikutteita haettiin lisäksi lajin mahtimaa Kiinasta. Kiinalaisjoukkueita kävi Suomessa ja 1978 suomalaiset kävivät kahden viikon matkalla Kiinassa.³⁰ Ylipäättään 1970-luvulla tiivistynyt valmennuksen kehitystyö sekä SPTL:n että TUL:n keskuudessa alkoi tuoda mukanaan yhä parempaa kilpailumenestystä.

Naiset näyttävät mallia

Kilpaurheilulliset satsaukset näkyivät myös maajoukkuetoiminnassa. Suomi pääsi mukaan Euroopan Liigaan 1977, jossa se voitti heti ensimmäisellä kaudella III-divisioonan nousten II- ja I-divisioonaan jo 1980. PM-kilpailuissa Suomi voitti ensimmäisenä maana Ruotsin joukkuekilpailussa, erityisesti tyttöjen vahvan panoksen myötä. Sonja Grefberg ja Eva Malmberg nousivat nuoresta iästään huolimatta Suomen pöytätenniksen kärkinimiksi. Vuonna 1978 tytöt voittivat juniorien EM-pronssia nelinpelissä ja mestaruuden kaksi vuotta myöhemmin. Nuoret naispelaajat olivat selvästi miehiä motivoituneempia, ja se alkoi näkyä vahvasti myös pelipöydillä. Valmennusyhteistyö TUL:n ja SPTL:n välillä oli toimivaa. TUL:n Tapio Simonen toimi esimerkiksi yhtenä Grefbergin sisarusten valmentajana ja vastaavasti TUL:n pelaajia oli SPTL:n maajoukkueryhmissä tiiviissä valmennuksessa.³¹

Naisten ja tyttöjen mainio menestys kansainvälisissä kisoissa avusti osaltaan sitä, että myös SVUL:ssa koettiin Pöytätennisliiton tekevän hyvää työtä. Tämä palkittiin myöntämällä liitolle valmentajamäärärahan, jonka avulla palkattiin puolipäiväinen koulutus- ja valmennuspäällikkö. Asiaan vaikutti myös se, että pöytätennis hyväksyttiin olympiakisojen ohjelmaan vuodesta 1988 alkaen. Valmennuspäällikön työtä teki

²⁹ Esim. Uma TULa, ptjaoston pk. 10.9.1971; Simonen, T. 1976 Tekniikkaharjoituksia kilpa- ja huippupelaajille osa I; Simonen, T. 1978. Pöytätenniksen valmennusoppi. Työväen Urheiluliitto; TULa, ptjaoston pk. 16.6.1972, 26.1.1974; koulutus- ja valmennusvlk:n pk. 5.11.1981, liite koulutus- ja valmennusvlk:n toiminnan suunnittelu vuosiksi 1982–85.

³⁰ Uma SPTLa, tk. 1974, 1978; TULa ptjaoston valmennusvlk:n pk. 5.11.1981, liite vlk:n toiminnan suunnittelu 1981–85.

³¹ Uma SPTLa, tk. 1977–78; pk. valmennusvlk. 3.10.1979, 11.12.1979; TULa, ptjaoston pk. 18.5.1977, liite Tapio Simosen raportti oto-valmennustoiminnasta 1975–76.

ensimmäiset vuodet Esko Heikkinen, jota seurasi 1983 TUL:n pöytätennisvalmennuksen uudelle aikakaudelle nostanut Tapio Simonen, ja lopulta Martti Autio kokopäiväisenä työntekijänä vuodesta 1984. Olympiastatuksen myötä pöytätennis pääsi mukaan yhä vahvemmin muiden lajien valmennuspiireihin, kuten olympiakomitean palloilu- ja mailapeliseminaareihin. Lisäksi Grefberg ja Malmberg saivat ainoana palloilulajien edustajina OK:n valmennusstipendit jo 1984. Jarmo Jokinen nousi ensimmäisenä suomalaismiehenä Euroopan rankinglistalle sijoituksen ollessa 40:s vuonna 1985.³²

Ohjelmoinnista analyysiin

Pöytätennisliiton keskipitkän tähtäimen suunnitelmassa avainalueita 1980-luvun alussa oli jäsenmäärän kasvattaminen, valmennus-, kilpailu-, ja tiedotustoiminnan kehittäminen sekä talous. Valmennuskoulutus laajentui hiljalleen 1980-luvulla, kun Heikkinen ja Simonen uudistivat C- ja B-lajiosien koulutusmateriaalit ja liitto laati ylipäättään tarkemman suunnitelman koulutus- ja valmennustoiminnan määrätietoisesta kehittämisestä, SVUL:n yleislinjojen mukaisesti. Koulutusmateriaalien ohella erityisesti seuratason avuksi julkaistiin Pöytätennistä oppimaan -kirja 1983, ja jatkokoulutusseminaarina järjestettiin ensimmäiset valmentajapäivät 1987.

SPTL:n valmennuspäällikkö Martti Autio suoritti Ruotsin korkeimman pöytätennisvalmentajakurssin (Steg-IV), mutta erosi liiton palveluksesta syksyllä 1987. Ensimmäiset A-tason pöytätennisvalmentajat suorittivat tutkintonsa 1988 – yli kymmenen vuotta sen jälkeen, kun SVUL:n valmennusjärjestelmä oli uudistettu. Kurssin pääkouluttajana toimi ruotsalainen Thomas Stenberg. Osa valmentajista syvensi osaamistaan suorittamalla lisäksi SVUL:n mailapelivalmennuksen A-erikoistumisosan.³³

Pelaajien fyysistä kuntoa mitattiin 1970–80-luvun vaihteessa polkupyörä-ergometritestillä sekä kolmesti vuodessa tehtävällä Cooperin testillä. Edelliset olivat suoraan SVUL:n valmennuslinjasta otettuja kestävyystestejä. Sen sijaan Pöytätennisliiton valmennusvaliokunta ei esittänyt fyysiseen testaukseen mitään lajinomaisia testejä. Suomessa keskeiseen rooliin nousut maksimaalisen hapenottokyvyn tarkkailu suorituskyvyn kuvaajana eteni pöytätenniksen kaltaiseen taitolajiin asti, vaikka esimerkiksi Pöytätenniksen valmennusopissa kehitettäväksi ominaisuuksiksi tunnistettiin paljon muutakin. Muiden ominaisuuksien kehittymistä ei vain testattu, vaikka harjoittelua ohjelmoitiin ”minuuttitarkkuudella” ja maajoukkuepelaajilta vaadittiin sääntöistä harjoituspäiväkirjan täyttöä.³⁴

Pinnalla valmennuksessa oli siis edelleen ohjelmointi. Uudempana ilmiönä alkoi harjoituspäiväkirjan käyttäminen ja yksilöllisempi suunnittelu, joka oli askel kohti analyttisempää harjoittelua. Tähän oli kannustettu jo 1970-luvun lopulla, mutta etenkin miespelaajien innostus alkoi kasvaa vasta 1980-luvun puolella. TUL:n koulutus- ja valmennusvaliokunnan puheenjohtaja Pekka Nieminen pääsi tarkkailumatkalle EM-kisoihin Berniin opetusministeriön matka-avustuksen turvin. Matkan aikana Nieminen keskusteli esimerkiksi Tšekkoslovakian valmentajien kanssa valmentajakoulutuksesta.

TUL:n lisäsi pöytätenniksen liiton valmentajakoulun lajiksi 1980, mikä oli merkkipaalu lajin valmennuksen kehitykselle. TUL järjesti myös neuvottelutilaisuuden valmentajien ja tehoryhmän pelaajien kesken, jossa pyrittiin keksimään keinoja valmennuksen tehostamiseksi. Kaikki osallistujat olivat tyytyväisiä palaverista,

³² Uma SPTLa, tk. 1981–85, 1987.

³³ Uma SPTLa, tk. 1981–88; koulutus- ja valmennusvaliokunnan pk:t 1975–81.

³⁴ Uma SPTLa, valmennusvlk:n pk. 15.3.1981, liite ’Maajoukkueen kunnonmittaus’; Simonen 1978.

jossa sekalaisen kritiikin ja pienten viilausten ohella päätettiin, että erityisesti harjoitus-, peli- ja kehitystavoitteiden asetteluun, suunnitelmallisuuteen ja motivointiin on jatkossa kiinnitettävä huomiota. Lisäksi annettiin tehoryhmien urheilijoille oikeus lähettää edustaja koulutus- ja valmennusvaliokunnan kokouksiin. Pelaajat kehuivat, että tšekkoslovakialainen valmentaja oli kesän 1980 valmentajakoulussa tuonut esille monipuolisia, uusia ja innostavia harjoitteita. Syyksi todettiin erityisesti se, että Tšekkoslovakiassa oli neljätoista täyspäiväistä pöytätennisvalmentajaa, kun Suomessa ei TUL:lla ollut samaan aikaan edes oto-valmentajaa. Tšekkoslovakialaisia valmentajia kävi Suomessa seuraavinakin kesinä.³⁵

TUL:n valmentajien koulutus tapahtui III, II ja I tasoissa seura, piiri ja liittotasolla. Valmennuskoulutuksen saavuttaessa hiljalleen korkeamman tason alkoi syntyä myös lajia käsitteleviä opinnäytetöitä korkeimpien valmentajatutkintojen osina 1980-luvun ja 1990-luvun aikana. Anne Lampén analysoi tutkielmassaan kiinalaista valmennuskulttuuria ja Kari Kuusiniemi teki mittavan analyysin pallolaatikoharjoittelusta valmennuksen osana.

Valmentajien ohella myös tuomareiden koulutukseen kiinnitettiin enemmän huomiota. Käytännössä koulutusta tehtiin hieman pakon sanelemana, sillä Suomi sai järjestettäväkseen vuoden 1984 pöytätenniksen veteraanien MM-kilpailut. Suomalaiset tuomarit saivat myös kansainvälistä tunnustusta ja heitä otettiin ensimmäistä kertaa aikuisten MM-kilpailujen tuomareiksi 1985. Ensimmäinen kansallinen tuomaritutkinnon suoritus järjestettiin 1986 ja kurssin suoritti 20 toimitsijaa. Vuonna 1987 tuomarikurssin suoritti jopa 103 henkilöä sääntömuutosten vuoksi.³⁶

Satsaukset kansainväliseen toimintaan olivat taloudellisesti vaativia. Pöytätennisliitto joutui ottamaan 150 000 markan (49 000 €) lainan 1985. Runsaan kansainvälisen kilpailemisen ohella Suomen maajoukkue harjoitteli esimerkiksi Belgian maajoukkueen kanssa yhteisleireillä.

Maajoukkueetason pelaajien valmentautumisessa tapahtui merkittävä muutos 1980-luvun puolivälissä, kun he alkoivat leirien sijaan kilpailla vakituisesti ulkomaisissa sarjoissa liiton luvalla, erityisesti Ruotsissa, mutta myös esimerkiksi Saksassa, Sveitsissä ja Italiassa.

Ulkomaisia päävalmentajia

Liiton taholta valmennustoiminnan tehostaminen 1980–90-lukujen vaihteessa oli luonnollisesti haastavaa. Monena vuonna valmennuskurssien järjestäminen takerteli osallistujien vähyydessä, ja harvat kurseja käyneet valmentajat valittivat jatkokoulutusmahdollisuuksien puutetta. Tilannetta ei helpottanut SVUL:n purkautuminen 1990-luvun alkupuoliskolla, mikä hävitti käytännössä puolet urheilun yleisestä ohjaaja- ja valmennuskoulutuksesta. Myös Pöytätennisliitto, monien muiden järjestöjen tapaan, siirsi kurssitoimintansa Vierumäen urheiluopistolle, joka sekin oli juuri samaan aikaan kaatua SVUL:n talousongelmiin.³⁷

---

³⁵ Uma TULa, ptjaoston pk. 22.1.1980; koulutus- ja valmennusvlk:n pk. 20.8.1980; tehoryhmien pelaajien ja valmentajien palaverin pk. 14.9.1980; koulutus- ja valmennusvlk:n pk. 17.10.1980, liite raportti TUL:n XIV valmentajakoulusta Pajulahden Urheiluopistolla 10.–22.8.1980; ptjaoston pk. 13.4.1981, 14.6.1982, 4.10.1982, liite koulutussuunnitelma 1982–84.

³⁶ Uma TULa, ptjaoston pk. 29.5.1981; SPTLa, tk. 1984–87.

³⁷ Esim. Kokkonen 2013, 117–143.

Liitto sai puolipäiväisen ammattivalmentajan ruotsalaisesta Jan Berneristä helmikuussa 2002. Tästä kehityksestä puheenjohtaja Peter Eriksson oli tyytyväinen, sillä ensimmäistä kertaa Suomeen oli palkattu pidemmäksi aikaa ulkomaalainen ammattivalmentaja pöytätennikseen. 1990-luvun puolivälissä esimerkiksi virolainen Rein Lindmäe oli toiminut maajoukkueen leirivalmentajana.³⁸ Latvialainen Viktors Tolkachevs valittiin jatkamaan Jan Bernerin aloittamaa suomalaisen pöytätennisvalmennuksen kehittämistä 2005. Liitto kartoitti useiden valmentajien kiinnostusta ja testautti heitä leirivalmentajina. Lopulta Yhdysvaltoja ja Ruotsia kiertänyt, Latvian maajoukkuevalmentajana viimeiset viisi vuotta ollut, Tolkachevs vakuutti osaamisellaan liiton silloisen johdon.³⁹ Tolkachevia seurannut ruotsalainen Emanuel Christiansson jätti tehtävät vuodenvaihteessa 2007–08. Seuraajatkin löytyivät länsinaapurista, ensin hetkeksi Mikael Ottosson ja hänen jälkeensä Johan Kratz.⁴⁰ Kratz arvioi, että pöytätennisnuorten keskuudessa näkyi paljon lahjakkuutta, taistelua ja nuoresta iästä huolimatta ammattimaista käytöstä. Mäkelänrinteen Urheilulukiossa kävi kouluaan puoli tusinaa pöytätennispelaajaa, ja nuorten ykkösimeksi nousi Benedek Oláh, joka oli alle 18-vuotiaiden maailman rankingissa sijalla 46 vuonna 2009. Seuraava ulkomaalainen valmentaja oli Suomeen muuttanut ruotsalainen Mattias Bergkvist, joka halusi panostaa erityisesti nuorten valmennukseen. Bergkvist toimii tehtävässä edelleen 2017.

---

³⁸ HS 9.12.2002; Pöytätennis 1/2002.

³⁹ HS 23.2.2005.

⁴⁰ HS 21.1.2008; Pöytätennis 1/2007.